

Primljeno: 29.8.2023.

Prihvaćeno: 11.9.2023.

DOI: <https://doi.org/10.36506/av.66.4>

Danijel Jelaš

Filozofski fakultet Osijek
Osijek, Hrvatska
djelas@ffos.hr

Petra Plantosar

Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu
Đakovo, Hrvatska
petra.kolesaric@djkbf.hr

ISTRAŽIVANJE ARHIVSKE PISMENOSTI MEĐU STUDENTIMA POVIJESTI I INFORMACIJSKIH ZNANOSTI FILOZOFSKOGA FAKULTETA U OSIJEKU

UDK: 378.4(497.543Osijek)
371.3:004
004:930.25(497.543Osijek)

Izvorni znanstveni rad

Autori u radu donose rezultate istraživanja poznavanja osnovne arhivske terminologije među studentima povijesti i informacijskih znanosti Filozofskoga fakulteta u Osijeku, kao uvoda u istraživanje arhivske pismenosti. Na temelju teorijskoga pristupa istraživanju arhivske pismenosti, a samim time i arhivske terminologije, osmišljeno je istraživanje koje je za cilj imalo razmotriti kako vrsta i razina studija te pohađanje sveučilišnih kolegija sa sadržajima o arhivima i arhivskom gradivu, kao i individualna iskustva ispitanika s arhivima, mogu utjecati na rezultate, odnosno poznavanje arhivske terminologije. Podatci su prikupljeni u ljetnom semestru ak. god. 2022./2023. putem anketnoga upitnika, a obrađeni su metodama deskriptivne i inferencijalne statistike. Posebna je pozornost stavljena na rezultate čiji pokazatelji upućuju na utjecaj pojedinačnih karakteristika studenata (odsjek, godina studija,

pohađanje kolegija), na točnost kako jednostavnijih tako i složenijih pitanja iz osnovne arhivske terminologije.

Ključne riječi: *anketni upitnik; arhiv; arhivska terminologija; arhivska pismenost; informacijska pismenost; studenti*

1. Uvod

Arhivska pismenost kao skup općih i specifičnih informacijskih znanja i vještina potrebnih za učinkovito pronalaženje i adekvatno korištenje arhivskoga gradiva već je neko vrijeme predmet interesa arhivske zajednice.¹ Osjetni rast mrežnih arhivskih sadržaja i servisa za pretraživanje gradiva u posljednja je dva desetljeća neupitno toj temi dao na dodatnoj važnosti. Dijelom je to zbog pretpostavke da veća dostupnost arhivskoga gradiva putem Interneta znači i znatno širi krug potencijalnih korisnika, mnogo heterogeniji u pogledu interesa te vrste i stupnja naobrazbe nego što je to ranije bio slučaj, kada su to mahom bili profesionalci osposobljeni za rad s arhivskim gradivom. Također, mrežni korisnici u mnogo se većoj mjeri moraju oslanjati na vlastite sposobnosti pronalaska potrebnih podataka, za razliku od korisnika u arhivskoj čitaonici, koji na raspolaganju imaju neposrednu stručnu pomoć arhivskih zaposlenika. Arhivska struka na tu problematiku gleda u prvom redu iz pozicije pružatelja konkretnih usluga, odnosno potreba korisnika za rad u arhivima. Osim toga, postoji i stalna nužnost podizanja razine znanja i svijesti u zajednici o temeljnoj djelatnosti arhiva, a time i o relevantnosti arhivskoga nasljeđa. Stoga je, barem načelno, posjedovanje određenoga stupnja arhivske, ili općenito informacijske, pismenosti među arhivskim korisnicima postalo bitno pri promišljanju o različitim aspektima dostupnosti i

¹ Pojam arhivske pismenosti proizišao je iz širega koncepta informacijske pismenosti, koji su prvo definirali američki knjižničari u drugoj polovici 20. stoljeća. Tako je u završnom izvješću Predsjedničkoga odbora za informacijsku pismenost Američkoga knjižničarskoga udruženja, objavljenom 10. siječnja 1989. godine, navedeno da je riječ o sposobnosti pojedinca da »prepozna kada je informacija nužna« te da »locira, vrednuje i učinkovito koristi potrebnu informaciju«. "Presidential Committee on Information Literacy: Final Report," *American Library Association*, pristupljeno 13. kolovoza 2023., <https://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>. Usp. The Association of College and Research Libraries, *Information Literacy Competency Standards for Higher Education* (Chicago: American Library Association, 2020), str. 2-3, pristupljeno 13. kolovoza 2023., <https://alair.ala.org/handle/11213/7668>; Andrea Jokić i dr., "Vještine informacijske i informatičke pismenosti studenata informacijskih znanosti u Osijeku: pilot-istraživanje," *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 59, br. 3-4 (2016): str. 65-66. U literaturi nailazimo i na mišljenje da je izraz *arhivska pismenost* neprimjeren jer je riječ o »informatičkoj pismenosti u kontekstu arhiva«. Alenka Šauperl i dr., "Arhivisti u uporabnikih arhiva," u *Tehnični in vebinski problemi klasičnoga in elektronskega arhiviranja: Materialno varstvo arhivskoga gradiva* (Maribor: Pokrajinski arhiv, 2015), str. 117. Doista, arhivska pismenost nije drugo do li informacijska pismenost u arhivskom kontekstu, no to ne podrazumijeva da je izraz *arhivska pismenost* po sebi problematičan, naravno ako ga rabimo u navedenom značenju.

korištenja gradiva, a “arhivsko opismenjavanje” jedan od zadataka sve brojnijih obrazovnih aktivnosti arhiva.

Posve razumljivo, pitanju arhivske pismenosti određena se pozornost pridaje i u obrazovanju stručnjaka čiji će profesionalni rad na neki način biti povezan s arhivima ili arhivskim gradivom. U pravilu je riječ o sveučilišnim studijima iz društvenoga i humanističkoga područja, napose studijima povijesti i informacijskih znanosti.² Što se studija povijesti tiče, stjecanje konkretnih znanja i vještina za rad s arhivskim izvorima usko je povezano s temeljnim ishodima studijskih programa, osobito u slučaju diplomskih studija na kojima se studenti specijaliziraju za zanimanja u znanstvenim, a u nekoj mjeri i kulturnim ustanovama, poput muzeja i arhiva. Kada govorimo o studijima informacijskih znanosti na hrvatskim sveučilištima, programi nude kolegije čiji sadržaj pokriva neke osnove arhivistike ili se o ulozi arhiva govori u kontekstu očuvanja kulturnoga nasljeđa, organizacije informacijskih ustanova, AKM zajednice i sl. To, na neki način, implicira da bi studenti informacijskih znanosti, osim opće informacijske pismenosti, čija bi razina, zbog naravi studija i buduće profesije, svakako trebala biti visoka, trebali posjedovati barem neke osnove arhivske pismenosti temeljem stečenih znanja o naravi arhiva i arhivskoga gradiva te poznavanja funkcioniranja arhivske službe.³

U fokusu su ovog rada studenti povijesti i informacijskih znanosti Filozofskoga fakulteta u Osijeku kao ispitanici, a predmet istraživanja bilo je njihovo poznavanje osnovne arhivske terminologije. Naime, prema iskustvu autorâ, kako u izvođenju arhivsko-pedagoških programa za učenike i studente u arhivu tako i u sveučilišnoj nastavi, predznanje o arhivima i arhivskom gradivu i njegovu korištenju s kojim studenti upisuju navedene studije uglavnom bi se moglo okarakterizirati kao vrlo općenito, a tek u iznimnim i sporadičnim slučajevima prisutna je odgovarajuća razina znanja i vještina za samostalno učinkovito arhivsko istraživanje. Iz toga proizlazi da se osnove arhivske pismenosti, u slučaju navedenih skupina, u pravilu stječu ili tijekom ili po završetku studija, kada pojedinci iz profesionalnih razloga postaju redoviti arhivski korisnici ili se pak zapošljavaju u arhivima i na drugim srodnim radnim mjestima. Stoga bi svakako bilo zanimljivo utvrditi razinu arhivske pismenosti u rečenoj studentskoj populaciji te u kojoj mjeri i na koji način sam studijski program utječe na njezino stjecanje. Tim više jer i studij povijesti i jednopredmetni prijediplomski studij informacijskih znanosti, uz niz kolegija gdje se na neki način i u nekom kontekstu spominju arhivi i

² Određena potreba za edukacijom u pogledu arhivske pismenosti javlja se i kod srednjoškolskih učenika birotehničkoga smjera, potom studenata upravnoga prava, lingvistike, povijesti umjetnosti, arhitekture i građevine, kulturnih studija i dr.

³ Dakako, tu ne mislimo na jednopredmetni i dvopredmetni diplomski studij arhivistike na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u sklopu kojega se studenti, između ostaloga, osposobljavaju za rad u arhivima, pa se podrazumijeva da je u navedenom studijskom programu rečenim znanjima pridano i mnogo više pozornosti.

arhivsko gradivo, nude i kolegije iz arhivistike, pa bi se mogla provjeriti i njihova svrsishodnost, odnosno utječe li pohađanje tih kolegija bitno na rezultate. Daka-ko, sveobuhvatna provjera arhivske pismenosti morala bi uključivati sve teorijske i praktične aspekte informacijske pismenosti, odnosno sposobnost identifikacije potrebne informacije, zatim sposobnost njezina pronalaženja te njezino primjere-no korištenje. Posljednje podrazumijeva kontekstualizaciju i interpretaciju prikupljenih podataka, temeljem čega se kreiraju nove spoznaje, uz razumijevanje i primjenu relevantnih etičkih normi. Upravo zbog toga, takvo istraživanje iziskuje opsežnu pripremu i primjenu kompleksnih alata provjere, čak i kada je riječ o razmjerno homogenom uzorku. Zato je istraživanje objavljeno u ovom članku ustvari tek jedna od preliminarnih radnji planiranoga opsežnijega istraživanja arhivske pismenosti studenata društvenih i humanističkih znanosti koji se obrazuju za struke povezane s arhivima.

Glavni je zadatak ovoga istraživanja bio utvrditi poznavanje osnovne arhivske terminologije među studentima povijesti i informacijskih znanosti Filozofskoga fakulteta u Osijeku, kao jednoga od segmenata elementarne arhivske pismenosti, odnosno njezina osnovnoga preduvjeta, a s ciljem utvrđivanja utjecaja sveučilišne naobrazbe ispitanika na rezultate. Rezultati istraživanja poslužit će za buduće procjene udjela ispitanika za koje će se moći ispitivati više razine arhivske pismenosti, te za dodatna promišljanja hipoteza o povezanosti utvrđene razine arhivske pismenosti s čimbenicima poput temeljnoga studija, godine studija, odslušanih kolegija i sl.

2. Recentna istraživanja informacijske i arhivske pismenosti među studentskom populacijom

U posljednjih desetak godina obavljen je nemali broj istraživanja o različitim aspektima informacijske pismenosti sveučilišnih studenata u kontekstu utvrđivanja i razvoja njihovih istraživačkih kompetencija, u najvećoj mjeri iz perspektive korištenja knjižnične građe ili različitih mrežnih dostupnih sadržaja. Ona se, posve razumljivo, najčešće temelje na lokalnom ili regionalnom uzorku, stoga se i ovdje osvrćemo na istraživanja informacijske pismenosti studenata hrvatskih sveučilišta i onih iz susjednih zemalja, kao najrelevantnija za uzorak obrađen u ovom radu, osobito na ona kojima su obuhvaćeni studenti Filozofskoga fakulteta u Osijeku. Tu je, u prvom redu, zanimljiv članak autora Andree Jokić, Dragane Koljenik, Sanjice Faletar Tanacković i Borisa Badurine. Rad se temelji na istraživanju provedenom dvije godine ranije s ciljem utvrđivanja razine informacijske i informatičke pismenosti studenata informacijskih znanosti. Pritom su autori razradili i metodološki alat za provjeru razine informacijske pismenosti u vidu prak-

tičnih zadataka.⁴ Takav pristup svakako daje najcjelovitiji uvid u razinu informacijske pismenosti ispitanika, budući da provjerava njihovu sposobnost pronalaska, vrednovanja i korištenja informacija simuliranjem stvarnih situacija s kakvima se studenti susreću prilikom vlastitih istraživanja. Godine 2017. istraživanje među studentima prve godine preddiplomskih studija na Filozofskom fakultetu u Osijeku, prilikom njihova prvoga posjeta fakultetskoj knjižnici, provele su Kristina Kiš i Bernardica Plaščak.⁵ Rezultati toga istraživanja pružaju uvid u razinu informacijske pismenosti studenata početnih godina društvenih i humanističkih studija stečenu prije upisa na fakultet. Treba napomenuti da je u ta dva rada uz rezultate istraživanja prikazan i razmjerno detaljan pregled relevantne literature objavljene do vremena njihova izlaženja.⁶ Studentima osječkoga Filozofskoga fakulteta bavila se je i Jelica Grgić u svojem diplomskom radu obranjenom 2016. godine, gdje autorica, uz kvalitetan teorijski uvod, donosi rezultate istraživanja samopercepcije ispitanika o razini njihove informacijske pismenosti.⁷ Studenti osječkoga Filozofskoga fakulteta obuhvaćeni su i istraživanjem koje je obavio Ivan Mudri za potrebe svojega diplomskoga rada na temu informatičke i informacijske pismenosti studenata Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.⁸ Trend bavljenja pitanjem informacijske pismenosti studenata prisutan je, naravno, i na drugim fakultetima i sveučilištima u Hrvatskoj i susjednim zemljama, pa bilježimo zamjetan broj radova nastalih u posljednjih desetak godina, kako istraživačkih⁹ tako i onih čiji su autori pisali o problemu informacijskoga opismenjavanja studenata u teoriji i praksi.¹⁰

⁴ O metodologiji i rezultatima samoga istraživanja detaljno u drugom i trećem poglavlju rada: Jokić i dr., "Vještine," str. 74-88.

⁵ Kristina Kiš i Bernardica Plaščak, "Kompetencije knjižnične i informacijske pismenosti od škole do fakulteta," *Knjižničarstvo* 24, br. 1-2 (2020): str. 113-135.

⁶ Usp. Jokić i dr., "Vještine," str. 67-74; Kiš i Plaščak, "Kompetencije," str. 117-119.

⁷ Jelica Grgić, "Percepcija studenata Filozofskog fakulteta u Osijeku o vlastitoj informacijskoj pismenosti," (diplomski rad, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, 2016).

⁸ Ivan Mudri, "Informatička i informacijska pismenost studenata Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku," (diplomski rad, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, 2016).

⁹ Usp. Silvana Marić Tokić i Sanja Ledić, "Istraživanje informacijske pismenosti u knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru," *Knjižničarstvo* 27, br. 1-2 (2023): str. 75-102; Joana Brezni, "Informatička pismenost studenata u visokoškolskoj knjižnici na primjeru Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu," (diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, 2005); Sanda Hasenay i dr., "Informatička pismenost korisnika fakultetske knjižnice," *Libellarium* 8, br. 2 (2015): 147-160; Antica Bračanov, Vesna Golubović i Dunja Seiter-Šverko, "Istraživanje informacijske pismenosti studenata u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu," *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 57, br. 4 (2014): str. 45-64; Lea Škorić i dr., "Informatička pismenost u nastavnom programu diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu," *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, br. 3-4 (2012): str. 17-28; Beba Ešrefa Rašidović, "Informatička pismenost i nove generacije studenata," u *Kontinuitet reforme visokog obrazovanja*, ur. Slavenka Vobornik i Fuada Muslić (Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, 2012), str. 77-87.

¹⁰ Usp. Hrvoje Stančić, Arian Rajh i Mario Jamić, "Impact of ICT on archival practice from the 2000s onwards and the necessary changes of archival science curricula," u *MIPRO 2017*, str. 812-817, pristupljeno 8. rujna 2023., <https://ieeexplore.ieee.org/document/7973533>; Dejana Golenko i Evgenija Arh,

Što se tiče istraživanja razine arhivske pismenosti studenata na području Hrvatske i susjednih zemalja, konkretnih nastojanja do sada nije bilo. Štoviše, radova čiji se autori osvrću na pitanje arhivske pismenosti općenito je vrlo malo. Neke od razloga možemo pretpostaviti. Prije svega, za razliku od opće informacijske pismenosti, specifična znanja i vještine za pronalazak i korištenje arhivskoga gradiva nisu univerzalna potreba, a time i sastavni dio obrazovanja, svih studenata. Drugi je razlog taj što je prisutnost stručnjaka s potrebnim kompetencijama i iskustvom za provođenje takvih istraživanja u visokoškolskom sustavu razmjerno mala. Nije slučajno da su autori radova o informacijskoj pismenosti studenata najčešće ili nastavnici na odsjecima za informacijske znanosti ili zaposlenici akademskih knjižnica, kojima je praćenje opće informacijske pismenosti studenata, kao i rad na njezinu podizanju, najizravnije povezano s njihovim svakodnevnim poslovima. Treće je to što se o arhivskoj pismenosti u Hrvatskoj, ako je suditi prema objavljenim radovima, češće govori u kontekstu zadataka arhivske pedagogije (još uvijek, nažalost, razmjerno marginalne djelatnosti u arhivima)¹¹ i ishoda arhivsko-pedagoških programa, nego u kontekstu aktivnosti zaposlenika korisničkih službi unutar arhiva, u čijoj bi domeni rada puno prije trebalo biti promišljanje o kompetencijama arhivskih korisnika, kao i njihovo sustavno praćenje. U

“Programi informacijskog opismenijavanja (teorijski okviri u području prava i medicine),” *Bosniaca* 25 (2020): str. 17-41; Tatjana Aparac-Jelušić, “Sveučilišno obrazovanje informacijskih stručnjaka: izazovi i mogući iskoraci,” *Bosniaca* 24 (2019): str. 17-25; Beba Ešrefa Rašidović, “Kurikulum za predmet informacijska pismenost,” *Bosniaca* 24 (2019): str. 39-47; Sandra Cuculić, Jana Krišković Baždarić i Branka Pemper, “Postani SVKRI znalac – radionice informacijskog opismenijavanja studenata,” *Bosniaca* 24 (2019): str. 124-128; Sandra Cuculić, Jana Krišković Baždarić i Branka Pemper, “Projekt BiblioLab Sveučilišne knjižnice Rijeka – Podružnice Kampus,” *Bosniaca* 24 (2019): str. 107-111; Zorica Antulov, “Visokoškolske knjižnice i informacijsko opismenijavanje studenata: zašto je ono danas toliko potrebno,” *Knjižničarstvo* 23, br. 1 (2019): str. 25-44; Helena Markulin i Jelka Petrak, “Informacijsko opismenijavanje studenata medicine kroz izborne predmete: praksa Središnje medicinske knjižnice Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu,” *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 61, br. 2 (2018): str. 239-255; Jadranka Lasić-Lazić, Sonja Špiranec i Mihaela Banek Zorica, “Izgnubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenijavanju,” *Medijska istraživanja* 18, br. 1 (2012): str. 125-142.

¹¹ Nekoliko je radova objavljeno u posljednjih 10 godina u kojima se podizanje arhivske pismenosti ističe kao jedan od zadataka arhivske pedagogije ili se govori o radu s arhivskim gradivom kao jednom od načina razvoja informacijske pismenosti kod učenika, studenata i općenito građanstva. Usp. Vladimir Milošević, “Udeleženci vzgojno-izobrazovalnoga procesa kot uporabniki arhivov,” *Moderna arhivistika* 5, br. 1 (2022): str. 41, 48-50, 58; Darija Hofgräff, “Arhivska pedagogija kao poticaj zajedničkog rada arhiva i škola,” *Život i škola* 62, br. 2 (2016): str. 280; Ljerka Vuk, “Arhivska pedagogija kao dio procesa modernizacije arhivskih ustanova,” *Arhivska praksa* 17 (2014): str. 345; Ana Garić, “Doprinos arhiva odgoju i obrazovanju,” (diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, 2014), 3, 19; Hrvoje Stanić i Ana Garić, “Otvorenost hrvatskih arhiva prema odgojno-obrazovnom sustavu,” u *Zbornik radova sa stručnog skupa 4. kongres hrvatskih arhivista: Arhivi i politika*, ur. Silvija Babić (Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, 2013), str. 209, 235; Danijel Jelaš, “Mogućnosti unapređenja suradnje arhiva i nastavnika povijesti u organizaciji izvanučioničke nastave,” u *Zbornik radova sa stručnog skupa 4. kongres hrvatskih arhivista: Arhivi i politika*, ur. Silvija Babić (Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, 2013), str. 242. Većina navedenih radova u središtu pozornosti ima učenike osnovnih i srednjih škola. Možemo tek izdvojiti jedan kraći rad namijenjen specifično studentima povijesti: Danijel Jelaš, “Arhiv za istraživače početnike,” *Essehist* 4 (2012): str. 89-90.

svakom slučaju, hrvatski se istraživači za sada mogu osloniti ponajviše na radove inozemnih autora, koji su se pitanjem unapređenja razine arhivske pismenosti studenata bavili mnogo izravnije i detaljnije.¹²

3. Metode i prezentacija istraživanja

Kao što je ranije rečeno, temeljni zadatci istraživanja odnose se na ispitivanje poznavanja elementarne arhivske terminologije među populacijom studenata informacijskih znanosti i studenata povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Glavni je pak cilj istraživanja bio utvrditi u kojoj mjeri vrsta studija (odnosno temeljni studij), razina studija, pohađanje predmeta sa sadržajima o arhivima i arhivskom gradivu te individualna iskustva ispitivanja s arhivima i arhivskim gradivom mogu utjecati na rezultate.

Problem istraživanja usmjeren je na pitanje poznavanja elementarne arhivske terminologije, kao temeljnog indikatora prisutnosti barem minimuma arhivske pismenosti ispitanika, s kojim bi oni bili kadri samostalno započeti jednostavno arhivsko istraživanje, u smislu identifikacije lokacije potrebnoga gradiva, snalaženja u obavijesnim pomagalima, kontekstualizacije gradiva (odnosno identifikacije stvaratelja, vrste i unutarnje organizacije arhivske cjeline) i sl. Budući da smo istraživanjem željeli obuhvatiti što veći uzorak ispitanika, u prvom redu kako bismo dobili preciznije korelacijske rezultate, odlučeno je da ćemo ispitivanje provesti "uživo" putem tiskanoga upitnika tijekom nastave. Cijena takvoga pristupa bila je ograničenije trajanja ispitivanja na oko 10 minuta, da ne bi bilo bitnije remećeno izvođenje nastave. Stoga smo izradi upitnika, u smislu njegove veličine te raspona i raznolikosti termina, morali pristupiti vrlo ekonomično. Samim time, jasno je da ovdje nije riječ o opsežnom istraživanju arhivske pismenosti u navedenoj populaciji, jer bi to moralo uključivati složenije instrumente za ispitivanje više aspekata informacijskih kompetencija ispitanika, uključujući i demonstraciju praktičnih vještina, ali i niz drugih nužnih organizacijskih i administrativnih koraka. Ovdje je više riječ o inicijalnom sondiranju stanja, s namjerom da rezultati o udjelu studenata koji barataju osnovnim pojmovima i utvrđene korelacije rezultata pojedinim čimbenicima povezanim s njihovim studijem posluže za kvalitetniju pripremu budućega obuhvatnijega i detaljnijega istraživanja arhivske pismenosti, možda i na većem uzorku.

¹² Spomenimo tek neke primjere recentnijih radova u britanskim i američkim časopisima: Joanna Baines, "Establishing special collections literacy for undergraduate students: An investigation into benefits and barriers of access," *Archives and Records* 44 (2023): str. 8-35; Jessica Enoch i Pamela VanHaitisma, "Archival literacy: Reading the rhetoric of digital archives in the undergraduate classroom," *College Composition and Communication* 67, br. 2 (2015): str. 216-242; Sharon A. Weiner, Sammie Morris i Lawrence J. Mykytiuk, "Archival literacy competencies for undergraduate history majors," *The American Archivist* 78, br. 1 (2015): str. 154-180; Sammie Morris, Lawrence J. Mykytiuk i Sharon A. Weiner, "Archival literacy for history students: Identifying faculty expectations of archival research skills," *The American Archivist* 77, br. 2 (2014): str. 394-424.

Kako bismo ostvarili cilj, provjeravali smo dvije kategorije termina. U prvu spadaju nazivi *arhiv* kao ustanova i *arhivsko gradivo*. U načelu, te su nazive studenti trebali usvojiti tijekom osnovne i srednje škole, iako je praksa pokazala da studenti ponekad imaju pogrešne predodžbe o tom čime se arhivi bave, kakva je njihova uloga u društvu i što sve ubrajamo u arhivsko gradivo.¹³ Druga skupina termina, povezanih s arhivskim cjelinama, strukturom cjelina, obavijesnim pomagalicama, arhivskom mrežom, načelima i standardima, oni su za koje je očekivano da se je većina studenata s njima susrela tijekom studija. Korelacijske hipoteze istraživanja stoga različito tretiraju te dvije skupine termina jer je pretpostavka da će uloga pohađanja kolegija sa sadržajem o arhivima i arhivskom gradivu, napose obvezni kolegij Uvod u arhivistiku (studenti druge godine jednopredmetnoga prijediplomskoga studija informacijskih znanosti)¹⁴ i izborni kolegij Osnove arhivistike i arhivsko istraživanje (studenti druge godine prijediplomskoga studija povijesti),¹⁵ biti mnogo izraženija kod druge. U slučaju studenata koji nisu pohađali navedene kolegije inicijalna je pretpostavka da bi studenti povijesti trebali biti u određenoj prednosti, jer ih se redovito upućuje na arhive i arhivsko gradivo na svim razinama studija, nerijetko i radi izrade seminarskih i završnih radova.¹⁶ S druge strane, studentima informacijskih znanosti ipak bi nešto bliže mogla biti pitanja o standardima opisa, temeljnim načelima i sl., čime se povjesničari kao arhivski korisnici najčešće u pravilu ne bave. Budući da će najavljeno opsežnije istraživanje arhivske pismenosti svakako uključivati i analize i usporedbe programa svakoga od studija, provjera te teze pomogla bi u kvalitetnijem formiranju istraživačkih pitanja.

¹³ Tvrdnja se temelji ponajviše na osobnom iskustvu autora u arhivsko-pedagoškom radu sa studentima i radu u sveučilišnoj nastavi, a ovo istraživanje ju je i potkrijepilo. Usp. podatke ovdje u poglavlju 4. *Rezultati istraživanja*.

¹⁴ O kolegiju usp. "Uvod u arhivistiku," *FFOS Info*, pristupljeno 22. rujna 2023., <https://sokrat.ffos.hr/ff-info/kolegiji.php?action=show&id=2537>. U podacima o kolegiju nedostaju Opis kolegija, Metode i Literatura.

¹⁵ O kolegiju usp. "Osnove arhivistike i arhivsko istraživanje," *FFOS Info*, pristupljeno 22. rujna 2023., <https://sokrat.ffos.hr/ff-info/kolegiji.php?action=show&id=2506>. Od akademske godine 2023./2024. kolegij je u ponudi studentima prve godine prijediplomskoga studija. U podacima o kolegiju nedostaje Literatura.

¹⁶ Treba reći da osječki studenti povijesti nemaju mogućnost odraditi stručnu praksu u arhivu u okviru redovnoga studija, budući da je program diplomskoga studija isključivo "nastavnički". Dakle, studenti povijesti obuhvaćeni ovim istraživanjem, tijekom prijediplomskoga i diplomskoga studija, ako nisu slušali kolegij Osnove arhivistike i arhivsko istraživanje u smislu formalne naobrazbe, prvenstveno su se pripremali za ulogu arhivskih korisnika. S druge strane, studenti informacijskih znanosti koji nisu slušali kolegij Uvod u arhivistiku o arhivima su primarno slušali iz perspektive upravljanja informacijskih ustanova i AKM zajednice, te su primarno obučavani kao potencijalni zaposlenici arhiva. No, stručna praksa za studente informacijskih znanosti u arhivima nije dio programa, nego postoji kao opcija. Tu opciju, kada govorimo o Državnom arhivu u Osijeku, studenti su do sada koristili iznimno rijetko, a i tada bi najčešće bivali raspoređeni na rad u arhivskoj knjižnici.

Sukladno navedenom cilju i problemu istraživanja oblikovane su sljedeće hipoteze:

H1. Postoji pozitivna korelacija između udjela točnih odgovora studenata povijesti i informacijskih znanosti i podatka o pohađanju kolegija sa sadržajima iz arhivistike.

H2. Ne postoji značajna razlika u udjelu točnih odgovora između studenata povijesti i informacijskih znanosti ako su pohađali kolegije sa sadržajima iz arhivistike.

H3. Postoji statistički značajna razlika u udjelu točnih odgovora između studenata povijesti i studenata informacijskih znanosti ako ni jedni ni drugi nisu pohađali kolegije sa sadržajima iz arhivistike, pri čemu je udio točnih odgovora kod studenata povijesti viši.

Za potrebe istraživanja osmišljen je anketni upitnik iz tri dijela. Prvi dio odnosio se je na sociodemografske karakteristike ispitanika, a ispitanici su morali odgovoriti na pitanja o spolu, odsjeku na kojem studiraju (informacijske znanosti ili povijest), zatim o godini studija (prijediplomski ili diplomski), je li studij jednopredmetni ili dvopredmetni te, ako je dvopredmetni, o kojoj je kombinaciji riječ.¹⁷ Drugi dio anketnoga upitnika odnosio se je na to jesu li studenti pohađali kolegije iz arhivistike, kada su prvi puta doznali za arhiv, jesu li ikada posjetili javni ili privatni arhiv te (ako jesu) u kakvoj prigodi, jesu li ikada koristili mrežne arhivske baze podataka te (ako jesu) koje i u koje svrhe. Treća skupina pitanja sastojala se je od njih jedanaest, gdje su studenti trebali odgovoriti na jednu ili više tvrdnji koje su smatrali točnima u odnosu na postavljeno pitanje o arhivima, a pitanja su se, kao što je rečeno, izravno doticala općenito znanja o arhivima i arhivskoj terminologiji. Konkretna pitanja iz posljednje skupine prezentirana su u poglavlju o rezultatima provedenoga istraživanja.

Istraživanje je provedeno u ljetnom semestru akademske godine 2022./2023. uz odobrenje prodekana za nastavu i studente te u suradnji s nastavnicima Odsjeka za informacijske znanosti i Odsjeka za povijest. Studenti povijesti svih godina te studenti informacijskih znanosti prijediplomskoga studija te 1. godine diplomskoga studija anketni upitnik ispunili su u fizičkom obliku. Studenti pak 2. godine diplomskoga studija informacijskih znanosti u ljetnom semestru nemaju nastavu na Fakultetu, nego samo praksu izvan njega, pa je za njih izrađen mrežni anketni upitnik putem Google obrazaca.

¹⁷ Pritom treba napomenuti da se na Filozofskom fakultetu u Osijeku povijest može studirati isključivo dvopredmetno. Informacijske se znanosti na prijediplomskom studiju mogu studirati i jednopredmetno i dvopredmetno, a na diplomskom samo dvopredmetno. Također, važno je napomenuti da studenti nemaju mogućnosti dvopredmetnoga studiranja informacijskih znanosti i povijesti kao studijske kombinacije.

U istraživanju je sudjelovalo 152 studenta Odsjeka za informacijske znanosti ili Odsjeka za povijest. Od ukupnoga broja studenata (N = 152), njih 62,5% (N = 95) izjasnilo se je da je ženskoga spola, njih 36,2% (N = 55) muškoga spola, a 1,3% (N = 2) nije se željelo izjasniti. Studenti informacijskih znanosti čine 59,2% (N = 90) ispitanika, a studenti povijesti 40,8% (N = 62) ispitanika.¹⁸ Nadalje, istraživanje je obuhvatilo 76,97% (N = 117) studenata prijediplomskoga studija, od kojih je 47% (N = 55) na 1. godini, 28,2% (N = 33) na 2. godini te 24,8% (N = 29) na 3. godini studija. Prema tomu, udio studenata diplomskoga studija bio je 22,37% (N = 34), od čega 50% (N = 17) pohađa 1. godinu, a 50% (N = 17) 2. godinu studija. 65,1% (N = 99) pohađa dvopredmetni studij, a 34,9% (N = 53) jednopredmetni studij.

4. Rezultati istraživanja

Prilikom analize rezultata istraživanja o arhivskoj pismenosti među studentima informacijskih znanosti i povijesti na Filozofskom fakultetu u Osijeku primijenjeni su postupci deskriptivne i inferencijalne statistike, koja uključuje t-test za nezavisne uzorke te korelacijsku analizu. Rezultati su interpretirani putem Google obrazaca i statističkoga softvera SPSS.

Na pitanje “Jeste li u sklopu studija slušali kolegij vezan za arhive i arhivistiku (studenti povijesti: Osnove arhivistike i arhivsko istraživanje; studenti informacijskih znanosti: Uvod u arhivistiku)?” 62,5% (N = 95) odgovorilo je da nije slušalo kolegij, njih 30,92% (N = 47) slušalo je, a njih 6,58% (N = 10) trenutno pohađa jedan od navedenih kolegija. Od studenata informacijskih znanosti (N = 89), njih 25,8% (N = 23) pohađalo je kolegij, 62,9% (N = 56) nije pohađalo kolegij, a njih 11,2% (N = 10) trenutno pohađa kolegij. Od studenata povijesti (N = 63), njih 38,1% (N = 24) pohađalo je kolegij, a njih 61,9% (N = 39) nije.

Najviše je studenata (44,08%, N = 67) za arhive i arhivsko gradivo prvi puta čulo tijekom sveučilišnoga studija, njih 36,8% (N = 56) prvi puta je čulo u školi, a njih 19,02% (N = 29) čulo je u prigodi nevezanoj za obrazovanje. Više od polovice ispitanika (53,29%, N = 81) posjetilo je barem jednom neki javni ili privatni arhiv, a njih 46,71% (N = 71) nije nikada bilo u arhivu.¹⁹ O pitanju razloga posjete arhivu studenti su mogli označiti više odgovora koji su se odnosili

¹⁸ Prema podacima broja studenata upisanih na sveučilišne prijediplomske i diplomske studije u ak. god. 2022./2023. na Filozofskom fakultetu u Osijeku, u istraživanju je sudjelovalo oko 40,5% svih studenata povijesti te 37,66% svih studenata informacijskih znanosti. Zahvaljujemo prof. dr. sc. Sanjici Faletar na ustupljenim podacima o broju studenata.

¹⁹ Treba uzeti u obzir da bi broj studenata koji su posjetili arhiv bio zasigurno veći da tijekom 2020. i 2021. godine nisu na snazi bile protupandemijske mjere. One su ili onemogućavale ili znatno ograničavale mogućnost održavanja programa namijenjenih učenicima i studentima, kao i općenito javnih priredbi kakve studenti redovito posjećuju.

na njihove posjete arhivu. Od ispitanika (N = 81) koji su barem jednom posjetili arhiv, u najvećem broju slučajeva (90,12%) bila je riječ o obilasku arhiva u sklopu nastave, radionicama, javnim događanjima (izložbama, tribinama, predavanjima i slično), 16,05% ispitanika odgovorilo je da su u arhivu koristili arhivsko gradivo u čitaonici arhiva u svrhu istraživanja, a tri ispitanika (3,7%) navelo je kako je arhiv posjetilo i zbog ishodovanja preslika dokumentacije potrebne za određene pravne postupke i slično. Analizirajući odgovore na pitanje “Jeste li ikad koristili *online* arhivske baze izvora (digitalne arhivske repozitorije) i druge servise?” vidljivo je da je više studenata koristilo mrežne arhivske baze izvora nego što ih je posjetilo neki arhiv. Naime, čak 63,16% (N = 96) ispitanika koristilo je barem jednu mrežnu arhivsku bazu izvora, a njih 36,84% (N = 56) nije nikada koristilo navedeno.

Treća skupina pitanja anketnoga upitnika ispitivala je poznavanje arhivske terminologije. Prva dva pitanja u trećoj skupini odnosila su se, u većoj mjeri, na znanja o arhivima što su ih studenti trebali steći prije upisivanja studija. Točnije, riječ je o razumijevanju naziva *arhiv* i *arhivsko gradivo*.

U prvom pitanju studenti su mogli označiti više odgovora na tvrdnje za koje smatraju da su točne. Prema tomu: 92,8% (N = 141) smatra da su arhivi ustanove koje prikupljaju, čuvaju, obrađuju i daju na korištenje arhivsko gradivo; 53,3% (N = 81) smatra da su arhivi ustanove u kulturi; 78,9% (N = 120) smatra da su arhivi informacijske ustanove; 98,03% (N = 149) ne smatra da su arhivi ustanove kojima je jedna od glavnih zadaća kreativni umjetnički rad; 69,1% (N = 105) smatra da su arhivi baštinske ustanove; 6,6% (N = 10) smatra da su arhivi ustanove koje se bave poslovima pravosuđa; 3,9% (N = 6) smatra da su arhivi ustanove koje se bave ovjeravanjem dokumenata i drugim javnobilježničkim poslovima; 11,2% (N = 17) smatra da javni arhivi u Hrvatskoj čuvaju isključivo dokumente javne uprave i djeluju u sastavu tijela javne uprave; 77,6% (N = 118) smatra da arhivi čuvaju izvore za povijesna istraživanja; 73,68% (N = 112) ne smatra da arhivi imaju izdavačku djelatnost; 21,1% (N = 32) smatra da arhivi imaju mjesnu nadležnost; 64,47% (N = 98) ne smatra da se arhivi bave obrazovnim radom; 3,9% (N = 6) odgovorilo je kako ne zna koje su tvrdnje točne.

Na pitanje “Što od navedenoga može u arhivu biti preuzeto i ondje pohranjeno kao arhivsko gradivo?” ispitanici su mogli označiti više odgovora, a označili su odgovore u sljedećim postotcima: 67,8% (N = 103) Srednjovjekovna kraljevska isprava na pergameni s visećim pečatom; 62,5% (N = 95) Digitalna preslika spisa gradske uprave iz 19. stoljeća; 19,7% (N = 30); Suvremena tiskana i digitalna izdanja književnih djela kao obvezni primjerak; 38,2% (N = 58) Audiozapis na gramofonskoj ploči; 74,3% (N = 113) Zemljovid iz 18. stoljeća; 56,6% (N = 86) Osobni dnevnik znamenite ličnosti; 7,9% (N = 12) Ulje na platnu baroknoga majstora iz 17. stoljeća; 34,2% (N = 52) Dokument nastao kao digitalni zapis (*born digital*); 11,8% (N = 18) Kovani novac iz vremena Rimskoga

Carstva; 41,4% (N = 63) Negativi fotografija na staklenim pločama ili filmu; 38,8% (N = 59) Plakati kazališnih predstava; 50% (N = 76) Znanstvena periodika (časopisi i bilteni); 11,8% (N = 18) Ne znam.

Preostalih devet pitanja orijentirano je na specifičnija znanja o arhivima, odnosno termine, za koja se pretpostavlja da su se studenti s njima mogli susresti ponajviše prilikom visokoškolskoga obrazovanja. Tu su ispitanici trebali odabrati samo jednu tvrdnju za koju smatraju da je točna. Detaljni rezultati nalaze se na kraju rada u tablicama u poglavlju *Prilozi*, a u skladu s hipotezama nastojali smo utvrditi jesu li odgovori uvjetovani razlikama u sociodemografskim karakteristikama ispitanika te jesu li i koliko povezani s činjenicom da je dio ispitanika po-
 hađao kolegije iz arhivistike, a dio ispitanika nije. Ipak, ističemo da je na pitanje “Što od navedenoga odgovara definiciji arhivskoga fonda?” 53,3% (N = 81) odgovorilo točno, a njih 46,7% (N = 71) odgovorilo je netočno ili da ne zna. Nadalje, na pitanje “Što od navedenoga odgovara definiciji arhivske zbirke?” 77% (N = 117) odgovorilo je točno, a njih 23% (N = 35) netočno ili da ne zna.

Tablica 1. Omjer točnih i netočnih odgovora na pitanja

Br.	Varijabla	Točno	Netočno ili ne zna
1.	Koje obavijesno pomagalo pruža detaljnije informacije o sadržaju i strukturi pojedinoga arhivskoga fonda ili zbirke donoseći opis na razini predmeta ili pojedinoga dokumenta?	13,8% (N = 21)	86,2% (N = 131)
2.	Struktura fondova i zbirke najčešće podrazumijeva podjelu na niže jedinice gradiva prema vrsti gradiva, poslova ili ustrojbenoj jedinici unutar tijela? Te jedinice nazivamo...	28,3% (N = 43)	71,7% (N = 109)
3.	Koji je naziv središnje i matične arhivske ustanove u Hrvatskoj?	72,4% (N = 110)	27,6% (N = 42)
4.	Što je signatura fonda ili zbirke?	66,4% (N = 101)	33,6% (N = 51)
5.	Koja su temeljna arhivistička načela?	28,3% (N = 43)	71,7% (N = 109)
6.	Jedinica kojom iskazujemo količinu arhivskoga gradiva glasi...	27% (N = 41)	73% (N = 111)
7.	Međunarodni arhivski standard ISAD(G) odnosi se na...	25% (N = 38)	75% (N = 114)

U skladu s navedenim odgovorima i pomoću t-testa za nezavisne uzorke utvrđeno je da ne postoje statistički značajne razlike u točnim i netočnim odgovorima u odnosu na spol.

Tablica 2. Analiza varijance u odnosu na godinu prijediplomskoga studija

Br.	Varijabla	God.	N	M	SD	F
1.	Što od navedenoga odgovara definiciji arhivske zbirke?	1.	55	1,38*	,490	5,433
		2.	33	1,15	,364	
		3.	29	1,10	,310	
2.	Koje obavijesno pomagalo pruža detaljnije informacije o sadržaju i strukturi pojedinoga arhivskoga fonda ili zbirke donoseći opis na razini predmeta ili pojedinoga dokumenta?	1.	55	1,98*	,135	7,058
		2.	33	1,79	,415	
		3.	29	1,72	,455	
3.	Struktura fondova i zbirki najčešće podrazumijeva podjelu na niže jedinice gradiva prema vrsti gradiva, poslova ili ustrojbenoj jedinici unutar tijela? Te jedinice nazivamo...	1.	55	1,91*	,290	22,12
		2.	33	1,33	,479	
		3.	29	1,72*	,455	
4.	Koji je naziv središnje i matične arhivske ustanove u Hrvatskoj?	1.	55	1,49*	,505	12,261
		2.	33	1,15	,364	
		3.	29	1,07	,258	
5.	Što je signatura fonda ili zbirke?	1.	55	1,58*	,498	15,039
		2.	33	1,15	,364	
		3.	29	1,14	,351	
6.	Koja su temeljna arhivistička načela?	1.	55	1,96*	,189	23,116
		2.	33	1,42	,502	
		3.	29	1,55	,506	
7.	Jedinica kojom iskazujemo količinu arhivskoga gradiva glasi...	1.	55	2,00*	,000	47,971
		2.	33	1,27	,452	
		3.	29	1,66*	,484	
8.	Međunarodni arhivski standard ISAD(G) odnosi se na...	1.	55	1,98*	,135	17,95
		2.	33	1,55	,506	
		3.	29	1,76	,501	

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0.001^{***}$; Legenda: God. = godina prijediplomskoga studija, N = broj ispitanika, M = aritmetička sredina, SD = standardna devijacija, F = vrijednost koja pokazuje statistički značajne razlike, p = izračunata vrijednost pro-nalaska opaženih rezultata.

Provedenom analizom varijance u odnosu na godinu prijediplomskoga studija utvrđena je statistički značajna razlika među točnim odgovorima na pitanja: “Što od navedenoga odgovara definiciji arhivske zbirke?”, $F(2,117) = 5,433$, $p < 0,05$; “Koje obavijesno pomagalo pruža detaljnije informacije o sadržaju i strukturi pojedinoga arhivskoga fonda ili zbirke donoseći opis na razini predmeta ili pojedinoga dokumenta?”, $F(2,117) = 7,058$, $p < 0,05$; “Koji je naziv središnje i matične arhivske ustanove u Hrvatskoj?”, $F(2,117) = 12,261$, $p < 0,05$; “Što je signatura fonda ili zbirke?”, $F(2,117) = 15,039$, $p < 0,05$; “Koja su temeljna arhivistička načela?”, $F(2,117) = 23,116$, $p < 0,05$; “Međunarodni arhivski standard ISAD(G) odnosi se na...”, $F(2,117) = 17,95$, $p < 0,05$; pri čemu su studenti 1. godine prijediplomskoga studija značajno manje točno odgovarali na postavljena pitanja u odnosu na studente 2. i 3. godine prijediplomskoga studija.

Također, provedenom analizom varijance u odnosu na godinu prijediplomskoga studija utvrđena je statistički značajna razlika među točnim odgovorima na pitanja: “Struktura fondova i zbirki najčešće podrazumijeva podjelu na niže jedinice gradiva prema vrsti gradiva, poslova ili ustrojbenoj jedinici unutar tijela? Te jedinice nazivamo...”, $F(2,117) = 22,12$, $p < 0,05$; “Jedinica kojom iskazujemo količinu arhivskoga gradiva glasi...”, $F(2,117) = 47,971$, $p < 0,05$; pri čemu su studenti 1. i 3. godine prijediplomskoga studija značajno manje točno odgovarali na postavljena pitanja u odnosu na studente 2. godine prijediplomskoga studija.

Tablica 3. T-test za nezavisne uzorke točnih odgovora u odnosu na godinu diplomskoga studija

Br.	Varijabla	God.	N	M	SD	t
1.	Što od navedenoga odgovara definiciji arhivske zbirke?	1.	17	1,47	,514	2,376*
		2.	17	1,12	,332	
2.	Koji je naziv središnje i matične arhivske ustanove u Hrvatskoj?	1.	17	1,35	493	2,209*
		2.	17	1,06	,243	

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$; Legenda: God. = godina diplomskoga studija, N = broj ispitanika, M = aritmetička sredina, SD = standardna devijacija, t = vrijednost koja pokazuje statistički značajne razlike, p = izračunata vrijednost pronalaska opaženih rezultata.

Rezultati provedenoga t-testa za nezavisne uzorke točnih odgovora prema godini diplomskoga studija pokazuju da postoji statistički značajna razlika kod točnih odgovora za pitanja “Što od navedenoga odgovara definiciji arhivskoga fonda?” i “Koji je naziv središnje i matične ustanove u Hrvatskoj?” ($p < 0,05$), pri

čemu su studenti 2. godine diplomskoga studija ponudili više točnih odgovora na ta pitanja u odnosu na studente 1. godine diplomskoga studija.

Tablica 4. T-test za nezavisne uzorke točnih odgovora u odnosu na studij

Br.	Varijabla	Studij	N	M	SD	t
1.	Koje obavijesno pomagalo pruža detaljnije informacije o sadržaju i strukturi pojedinoga arhivskoga fonda ili zbirke donoseći opis na razini predmeta ili pojedinoga dokumenta?	JP	53	1,96	,192	2,669**
		DP	99	1,81	,396	
2.	Struktura fondova i zbirki najčešće podrazumijeva podjelu na niže jedinice gradiva prema vrsti gradiva, poslova ili ustrojbenoj jedinici unutar tijela? Te jedinice nazivamo...	JP	53	1,92	,267	4,383***
		DP	99	1,61	,491	
3.	Koji je naziv središnje i matične arhivske ustanove u Hrvatskoj?	JP	53	1,42	,493	2,856**
		DP	99	1,20	,243	
4.	Koja su temeljna arhivistička načela?	JP	53	1,83	,379	2,289*
		DP	99	1,66	,477	
5.	Jedinica kojom iskazujemo količinu arhivskoga gradiva glasi...	JP	53	1,87	,342	2,854**
		DP	99	1,66	,477	

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$; Legenda: Studij = jednopredmetni (JP) ili dvopredmetni (DP), N = broj ispitanika, M = aritmetička sredina, SD = standardna devijacija, t = vrijednost koja pokazuje statistički značajne razlike, p = izračunata vrijednost pronalaska opaženih rezultata.

Rezultati provedenoga t-testa za nezavisne uzorke točnih odgovora prema studiju (jednopredmetni ili dvopredmetni) pokazuju da postoji statistički značajna razlika kod točnih odgovora za pitanja pri prikazanim varijablama u tablici ($p < 0,05$; $p < 0,01$; $p < 0,001$), pri čemu su studenti jednopredmetnoga studija ponudili značajno više točnih odgovora na pitanja u odnosu na studente dvopredmetnoga.

Tablica 5. T-test za nezavisne uzorke točnih odgovora u odnosu na odsjek

Br.	Varijabla	Odsjek	N	M	SD	t
1.	Koje obavijesno pomagalo pruža detaljnije informacije o sadržaju i strukturi pojedinoga arhivskoga fonda ili zbirke donoseći opis na razini predmeta ili pojedinoga dokumenta?	P	63	1,75	,439	-3,605***
		IZ	89	1,94	,232	
2.	Struktura fondova i zbirke najčešće podrazumijeva podjelu na niže jedinice gradiva prema vrsti gradiva, poslova ili ustrojbenoj jedinici unutar tijela? Te jedinice nazivamo...	P	63	1,49	,504	-5,674***
		IZ	89	1,88	,331	
3.	Koji je naziv središnje i matične arhivske ustanove u Hrvatskoj?	P	63	1,19	,396	-2,004*
		IZ	89	1,34	,475	
4.	Jedinica kojom iskazujemo količinu arhivskoga gradiva glasi...	P	63	1,62	,490	-2,641**
		IZ	89	1,81	,395	

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$; Legenda: Odsjek = Povijest (P) ili Informativne znanosti (IZ), N = broj ispitanika, M = aritmetička sredina, SD = standardna devijacija, t = vrijednost koja pokazuje statistički značajne razlike, p = izračunata vrijednost pronalaska opaženih rezultata.

Rezultati provedenoga t-testa za nezavisne uzorke s obzirom na odsjek na kojem studiraju ispitanici ukazuju da postoji statistički značajna razlika kod točnih odgovora za pitanja, odnosno varijable u tablici ($p < 0,05$, $p < 0,01$; $p < 0,001$), pri čemu su studenti povijesti značajno više točno odgovarali na postavljena pitanja u odnosu na studente informacijskih znanosti.

Tablica 6. T-test za nezavisne uzorke točnih odgovora kod studenata informacijskih znanosti s obzirom na to jesu li pohađali kolegij

Br.	Varijabla	Kolegij	N	M	SD	t
1.	Što od navedenoga odgovara definiciji arhivske zbirke?	DA	23	1,00	,000	-3,349***
		NE	57	1,33	,476	
2.	Koji je naziv središnje i matične arhivske ustanove u Hrvatskoj?	DA	23	1,04	,209	-3,797***
		NE	57	1,46	,503	
3.	Što je signatura fonda ili zbirke?	DA	23	1,13	,344	-2,416*
		NE	57	1,40	,495	
4.	Koja su temeljna arhivistička načela?	DA	23	1,43	,507	-3,3738***
		NE	57	1,82	,384	

Br.	Varijabla	Kolegij	N	M	SD	t
5.	Jedinica kojom iskazujemo količinu arhivskoga gradiva glasi...	DA	23	1,65	,487	-2,665**
		NE	57	1,89	,310	
6.	Međunarodni arhivski standard ISAD(G) odnosi se na...	DA	23	1,48	,511	-3,564***
		NE	57	1,84	,368	

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$; Legenda: Kolegij = pohađali kolegij (DA) ili nisu pohađali kolegij (NE), N = broj ispitanika, M = aritmetička sredina, SD = standardna devijacija, t = vrijednost koja pokazuje statistički značajne razlike, p = izračunata vrijednost pronalaska opaženih rezultata.

Rezultati provedenoga t-testa za nezavisne uzorke točnih odgovora kod studenata informacijskih znanosti prema tomu jesu li pohađali kolegij pokazuju da postoji statistički značajna razlika kod točnih odgovora za pitanja pri prikazanim varijablama u tablici ($p < 0,05$; $p < 0,01$; $p < 0,001$), pri čemu su studenti koji su pohađali kolegij značajno više točno odgovorili u odnosu na studente koji to nisu.

Tablica 7. T-test za nezavisne uzorke točnih odgovora kod studenata povijesti s obzirom na to jesu li pohađali kolegij

Br.	Varijabla	Kolegij	N	M	SD	t
1.	Što od navedenoga odgovara definiciji arhivskoga fonda?	DA	24	1,83	,381	3,8111***
		NE	39	1,38	,493	
2.	Koje obavijesno pomagalo pruža detaljnije informacije o sadržaju i strukturi pojedinoga arhivskoga fonda ili zbirke donoseći opis na razini predmeta ili pojedinoga dokumenta?	DA	24	1,46	,509	-4,736***
		NE	39	1,92	,270	
3.	Struktura fondova i zbirki najčešće podrazumijeva podjelu na niže jedinice gradiva prema vrsti gradiva, poslova ili ustrojbenoj jedinici unutar tijela? Te jedinice nazivamo...	DA	24	1,13	,338	-5,503***
		NE	39	1,72	,456	
4.	Što je signatura fonda ili zbirke?	DA	24	1,04	,204	-4,583***
		NE	39	1,54	,505	

Br.	Varijabla	Kolegij	N	M	SD	t
5.	Koja su temeljna arhivistička načela?	DA	24	1,25	,442	-10,644***
		NE	39	2,00	,000	
6.	Jedinica kojom iskazujemo količinu arhivskoga gradiva glasi...	DA	24	1,13	,338	-10,345***
		NE	39	1,92	,270	
7.	Međunarodni arhivski standard ISAD(G) odnosi se na...	DA	24	1,46	,509	-5,900***
		NE	39	1,97	,160	

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$; Legenda: Kolegij = pohađali kolegij (DA) ili nisu pohađali kolegij (NE), N = broj ispitanika, M = aritmetička sredina, SD = standardna devijacija, t = vrijednost koja pokazuje statistički značajne razlike, p = izračunata vrijednost pronalaska opaženih rezultata.

Rezultati provedenoga t-testa za nezavisne uzorke točnih odgovora kod studenata povijesti prema tomu jesu li pohađali kolegij pokazuju da postoji statistički značajna razlika kod točnih odgovora za pitanja pri prikazanim varijablama u tablici ($p < 0,001$), pri čemu su studenti koji su pohađali kolegij značajno više točno odgovorili u odnosu na studente koji to nisu. Ipak, jedino pitanje na koje su značajno točnije odgovorili studenti povijesti koji nisu slušali kolegij ono je o definiciji arhivskoga fonda ($p < 0,001$).

Tablica 8. T-test za nezavisne uzorke točnih odgovora kod studenata povijesti i informacijskih znanosti koji su pohađali kolegije sa sadržajima iz arhivistike

Br.	Varijabla	Odsjek	N	M	SD	t
1.	Što od navedenog odgovara definiciji arhivskog fonda?	P	24	1,83	,381	3,817***
		IZ	23	1,35	,487	
2.	Što od navedenoga odgovara definiciji arhivske zbirke?	P	24	1,21	,415	2,407*
		IZ	23	1,00	,000	
3.	Koje obavijesno pomagalo pruža detaljnije informacije o sadržaju i strukturi pojedinoga arhivskoga fonda ili zbirke donoseći opis na razini predmeta ili pojedinoga dokumenta?	P	24	1,46	,509	-3,747***
		IZ	23	1,91	,288	
4.	Struktura fondova i zbirke najčešće podrazumijeva podjelu na niže jedinice gradiva prema vrsti gradiva, poslova ili ustrojbenoj jedinici unutar tijela? Te jedinice nazivamo...	P	24	1,13	,338	-6,619***
		IZ	23	1,83	,388	

Br.	Varijabla	Odsjek	N	M	SD	t
5.	Jedinica kojom iskazujemo količinu arhivskoga gradiva glasi...	P	24	1,13	,338	-4,328***
		IZ	23	1,65	,487	

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$; Legenda: Odsjek = Povijest (P) ili Informacijske znanosti (IZ), N = broj ispitanika, M = aritmetička sredina, SD = standardna devijacija, t = vrijednost koja pokazuje statistički značajne razlike, p = izračunata vrijednost pronalaska opaženih rezultata.

Rezultati provedenoga t-testa za nezavisne uzorke točnih odgovora kod studenata povijesti i informacijskih znanosti koji su pohađali kolegije sa sadržajima iz arhivistike ukazuju na to da postoji statistički značajna razlika kod točnih odgovora na pitanja, odnosno prikazanim varijablama. Pri tom su studenti informacijskih znanosti koji su pohađali kolegij značajno više točno odgovorili na pitanja o definiciji arhivskoga fonda, arhivske zbirke i jedinici za količinu arhivskoga gradiva ($p < 0,001$; $p < 0,05$) u odnosu na studente povijesti koji su slušali kolegij. Studenti povijesti koji su pohađali kolegij značajno su više točno odgovorili na pitanja o obavijesnom pomaganju te strukturi fondova i zbirke ($p < 0,001$) u odnosu na studente informacijskih znanosti koji su pohađali kolegij. Kod ostalih pitanja iz specifičnih znanja nije utvrđena razlika u točnim odgovorima među studentima povijesti i studentima informacijskih znanosti koji su pohađali kolegij.

Tablica 9. T-test za nezavisne uzorke točnih odgovora kod studenata povijesti i informacijskih znanosti koji nisu pohađali kolegije sa sadržajima iz arhivistike

Br.	Varijabla	Odsjek	N	M	SD	t
1.	Struktura fondova i zbirke najčešće podrazumijeva podjelu na niže jedinice gradiva prema vrsti gradiva, poslova ili ustrojbenoj jedinici unutar tijela? Te jedinice nazivamo...	P	38	1,74	,446	-3,034**
		IZ	57	1,95	,225	
2.	Koja su temeljna arhivistička načela?	P	38	2,00	,000	2,813**
		IZ	57	1,82	,384	
3.	Međunarodni arhivski standard ISAD(G) odnosi se na...	P	38	1,97	,162	2,072*
		IZ	57	1,84	,368	

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$; Legenda: Odsjek = Povijest (P) ili Informacijske znanosti (IZ), N = broj ispitanika, M = aritmetička sredina, SD = standardna devijacija, t = vrijednost koja pokazuje statistički značajne razlike, p = izračunata vrijednost pronalaska opaženih rezultata.

Rezultati provedenoga t-testa za nezavisne uzorke točnih odgovora kod studenata povijesti i informacijskih znanosti koji nisu pohađali kolegije sa sadržajima iz arhivistike ukazuju na to da postoji statistički značajna razlika kod točnih odgovora na pitanja, odnosno prikazanim varijablama. Pri tom su studenti informacijskih znanosti koji nisu pohađali kolegij značajno više točno odgovorili na pitanja o temeljnim arhivističkim načelima i međunarodnom arhivskom standardu ISAD (G) ($p < 0,01$; $p < 0,05$) u odnosu na studente povijesti koji nisu slušali kolegij. Također, studenti povijesti koji nisu pohađali kolegij značajno su više točno odgovorili na pitanje o strukturi fondova i zbirki ($p < 0,01$) u odnosu na studente informacijskih znanosti koji nisu pohađali kolegij. Kod ostalih pitanja iz specifičnih znanja nije utvrđena razlika u točnim odgovorima među studentima povijesti i studentima informacijskih znanosti koji nisu pohađali kolegij.

Tablica 10. Korelacijska analiza pohađanja kolegija i točnih odgovora na pitanja iz arhivistike kod svih studenata ($N = 152$). Varijable: 1. Jesu li studenti slušali kolegij?; 2. Obavijesno pomagalo; 3. Podjela strukture fondova i zbirki; 4. Središnja i matična ustanova; 5. Signatura; 6. Temeljna arhivistička načela; 7. Jedinica arhivskog gradiva; 8. ISAD (G).

Varijabla		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	r	1	,336**	,248**	,268**	,308**	,482**	,396**	,345**
	N	152	152	152	152	152	152	152	152
2.	r	,336**	1	,299**	,205*	,244**	,299**	,358**	,297**
	N	152	152	152	152	152	152	152	152
3.	r	,248**	,299**	1	,257**	,261**	,351**	,441**	,379**
	N	152	152	152	152	152	152	152	152
4.	r	,268**	,205*	,257**	1	,402**	,323**	,276**	,357**
	N	152	152	152	152	152	152	152	152
5.	r	,308**	,244**	,261**	,402**	1	,384**	,338**	,410**
	N	152	152	152	152	152	152	152	152
6.	r	,482**	,299**	,351**	,323**	,384**	1	,540**	,582**
	N	152	152	152	152	152	152	152	152
7.	r	,396**	,358**	,441**	,276**	,338**	,540**	1	,368**
	N	152	152	152	152	152	152	152	152
8.	r	,345**	,297**	,379**	,357**	,410**	,582**	,368**	1
	N	152	152	152	152	152	152	152	152

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$. Legenda: N = broj ispitanika, r = Pearsonov koeficijent korelacije, p = izračunata vrijednost pronalaska opaženih rezultata.

Korelacijskom analizom odabranih varijabli utvrđena je značajna pozitivna povezanost između toga jesu li studenti pohađali kolegij te točnih i netočnih odgovora na odabrana pitanja: $r(152) = 0,336, p < 0,01$; $r(152) = 0,248, p < 0,01$; $r(152) = 0,268, p < 0,01$; $r(152) = 0,308, p < 0,01$; $r(152) = 0,482, p < 0,01$; $r(152) = 0,396, p < 0,01$; $r(152) = 0,345, p < 0,01$. Također, postoji značajna pozitivna povezanost prilikom odgovora na pitanja, gdje su studenti koji su točno ili netočno odgovorili na postavljeno pitanje ujedno tako odgovorili i na ostala pitanja.

Tablica 11. Korelacijska analiza pohađanja kolegija i točnih odgovora na pitanja iz arhivistike kod studenata informacijskih znanosti ($N = 89$). Varijable 1. Jesu li studenti slušali kolegij?; 2. Središnja i matična ustanova; 3. Temeljna arhivistička načela; 4. ISAD (G).

Varijabla		1.	2.	3.	4.
1.	r	1	,276**	,305**	,219*
	N	89	89	89	89

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$; Legenda: N = broj ispitanika, r = Pearsonov koeficijent korelacije, p = izračunata vrijednost pronalaska opaženih rezultata.

Korelacijskom analizom odabranih varijabli utvrđena je značajna pozitivna povezanost između toga jesu li studenti informacijskih znanosti pohađali kolegij te točnih, odnosno netočnih odgovora na odabrana pitanja: $r(89) = 0,276, p < 0,01$; $r(89) = 0,305, p < 0,01$; $r(89) = 0,219, p < 0,05$.

Nije utvrđena pozitivna povezanost u ostalim pitanjima, a napose među znanjima iz opće kulture i onima stečenim na nižim razinama obrazovanja.

Tablica 12. Korelacijska analiza pohađanja kolegija i točnih odgovora na pitanja iz arhivistike kod studenata povijesti ($N = 63$). Varijable 1. Jesu li studenti slušali kolegij?; 2. Arhivski fond; 3. Obavijesno pomagalo; 4. Podjela strukture fondova i zbirki; 5. Signatura; 6. Temeljna arhivistička načela; 7. Jedinica arhivskog gradiva; 8. ISAD (G)

Varijabla		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	r	1	-,439**	,518**	,576**	,506**	,806**	,798**	,603**
	N	63	63	63	63	63	63	63	63

Bilješka: $p < 0,05^*$; $p < 0,01^{**}$; $p < 0,001^{***}$; Legenda: N = broj ispitanika, r = Pearsonov koeficijent korelacije, p = izračunata vrijednost pronalaska opaženih rezultata.

Korelacijskom analizom odabranih varijabli utvrđena je značajna pozitivna povezanost između toga jesu li studenti povijesti pohađali kolegij te točnih odgovora na pitanja o obavijesnom pomagalu, podjeli strukturi fondova i zbirki, signaturi, temeljnim arhivističkim načelima te ISAD(G): $r(63) = 0,518$, $p < 0,01$; $r(63) = 0,576$, $p < 0,01$; $r(63) = 0,506$, $p < 0,01$; $r(63) = 0,806$, $p < 0,01$; $r(63) = 0,798$, $p < 0,01$; $r(63) = 0,603$, $p < 0,01$. Također, utvrđena je i značajna negativna povezanost između toga jesu li studenti povijesti pohađali kolegij i netočnoga odgovora na definiciju o arhivskom fondu: $r(63) = -0,439$, $p < 0,01$. Nije utvrđena pozitivna povezanost u ostalim pitanjima, a napose među znanjima iz opće kulture i onima stečenim na nižim razinama obrazovanja.

5. Rasprava

Provedeno istraživanje o poznavanju osnovne arhivske terminologije među studentima povijesti i informacijskih znanosti Filozofskoga fakulteta u Osijeku, na temelju rezultata deskriptivne i inferencijalne statistike, ostvarilo je svoj cilj. Naime, rezultati korelacijske analize (*Tablica 10*) pohađanja kolegija sa sadržajima iz arhivistike na studijima povijesti i informacijskih znanosti i točnosti odgovora na pitanja ukazuju na to da su studenti koji su slušali rečene kolegije u većoj mjeri točno odgovarali na većinu pitanja u vezi s arhivima i arhivskom terminologijom. Time je dokazana hipoteza H1. Očekivano, navedena se je korelacija najviše očitovala kod provjere znanja o terminologiji, s kakvom se studenti u pravilu nisu mogli susresti tijekom osnovnoškolskoga i srednjoškolskoga obrazovanja, kao što su termini povezani s obavijesnim pomagalima, arhivskim cjelinama, organizacijom arhivske službe, arhivističkim načelima i dr. (usp. *Tablica 11* i *Tablica 12*). Ti rezultati u konačnici ukazuju na mogućnost dugoročne dobrobiti pohađanja kolegija kojih je sadržaj mnogo izravnije orijentiran na specifična znanja iz arhivistike te arhivske djelatnosti u sklopu sveučilišnoga studija informacijskih znanosti i povijesti, iako se studente informira o arhivima i arhivskom gradivu na oba studija i u sklopu drugih kolegija. Dakako, za konkretnije i konačne zaključke u tom pogledu bit će potrebno istraživanjem obuhvatiti širu populaciju ispitanika, pri čemu bi se primijenio razrađeniji upitnik, ispitala praktična znanja i vještine te provelo longitudinalno istraživanje, jer ovakav transverzalni pregled pruža tek djelomičan uvid u stanje.

Nadalje, postoji značajna razlika u većini pitanja u udjelu točnih odgovora između studenata povijesti i studenata informacijskih znanosti ako su i jedni i drugi pohađali kolegije sa sadržajima iz arhivistike (*Tablica 8*). Prema tomu, hipoteza H2 nije u potpunosti dokazana. Naime, kod pojedinih pitanja studenti informacijskih znanosti značajno su više davali točne odgovore u odnosu na studente povijesti, no kod dijela pitanja imamo obratnu situaciju. Razlog takvom rezultatu za sada nije moguće pouzdano utvrditi jer bi to prelazilo granice ovoga istraživanja. No, za potrebe najavljenoga budućega istraživanja svakako bi valjalo

obaviti detaljnu komparativnu analizu sadržaja navedenih kolegija,²⁰ jer utvrde li se bitne razlike u programu, to bi moglo biti jedno od objašnjenja za razlike u rezultatima.

Naposljetku, utvrđena je statistički značajna razlika među studentima povijesti i studentima informacijskih znanosti koji nisu pohađali kolegij, gdje su studenti informacijskih znanosti značajno više točno odgovarali na pitanja iz domene arhivske terminologije u odnosu na studente povijesti (*Tablica 9*). Time nije u cijelosti dokazana hipoteza H3. Naime, studenti povijesti dali su značajno više točnih odgovora u odnosu na studente informacijskih znanosti kod pitanja o strukturi fondova i zbirki. Studenti informacijskih znanosti koji nisu pohađali kolegij dali su značajno više točnih odgovora na pitanja o temeljnim arhivističkim načelima i međunarodnom arhivskom standardu ISAD(G). Iako razlika nije statistički značajna u preostalim pitanjima, rezultati deskriptivne statistike ukazuju na to da su studenti povijesti ipak više točno odgovarali i na ostala pitanja iz arhivske terminologije u odnosu na studente informacijskih znanosti, koji nisu pohađali kolegij.

6. Zaključak

Istraživanjem o poznavanju osnovne arhivske terminologije među studentima povijesti i informacijskih znanosti Filozofskoga fakulteta u Osijeku nastojali smo dobiti inicijalni uvid u stanje kako ispitivati temeljne pretpostavke za znanja iz arhivske pismenosti. Dobiveni rezultati pokazuju da prostora za daljnja istraživanja o jednostavnijim terminološkim znanjima, ali i onim složenijim iz arhivske pismenosti ima, posebice kada govorimo populaciji studenata čiji studiji omogućavaju zapošljavanje u arhivima nakon stjecanja diplome. Temeljne razlike među ispitanicima ogledaju se upravo u činjenici jesu li studenti pohađali arhivističke kolegije, pri čemu su studenti koji su navedene kolegije pohađali pokazali zamjetno veće znanje u odnosu na one koji to nisu. Te se razlike, prije svega, odnose na specifičnija znanja o arhivima, stečena pri visokoškolskom obrazovanju, a one manje izražene su kada je riječ o pojmovima zastupljenim u školskim kurikulumima,

²⁰ To bi svakako trebalo uključivati i istovrsne kolegije iz ponude Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Primjerice, kolegije s prijediplomskoga jednopredmetnoga i dvopredmetnoga studija informacijskih znanosti, poput Osnove informacijske tehnologije i Uvod u arhivsku teoriju i praksu. Usp. "Osnove informacijske tehnologije," *Filozofski fakulteta Sveučilište u Zagrebu*, pristupljeno 22. rujna 2023., <https://theta.ffzg.hr/ECTS/Predmet/Index/3977>; "Uvod u arhivsku teoriju i praksu," *Filozofski fakulteta Sveučilište u Zagrebu*, pristupljeno 22. rujna 2023., <https://theta.ffzg.hr/ECTS/Predmet/Index/7084>. Također, studenti povijesti prijediplomskoga jednopredmetnoga i dvopredmetnoga studija mogu kao izborne kolegije odabrati one s Odsjeka za informacijske znanosti, poput kolegija Opća teorija baštine. Usp. "Opća teorija baštine," *Filozofski fakulteta Sveučilište u Zagrebu*, pristupljeno 22. rujna 2023., <https://theta.ffzg.hr/ECTS/Predmet/Index/3890>. Na diplomskom studiju studenti jednopredmetnoga i dvopredmetnoga studija informacijskih znanosti mogu odabrati smjer Arhivistika, stoga bi oni pripadali u posebnu kategoriju ispitanika.

i dio su opće informiranosti o arhivima. Taj rezultat već dopušta promišljanja o tom trebaju li ipak arhivistički kolegiji i određena praksa u arhivima biti sastavni dio sveučilišnih programa gdje je izravno navedeno da se studenti osposobljavaju za rad u arhivima bilo u ulozi korisnika bilo u ulozi zaposlenika. Najavljeno istraživanje moglo bi polučiti i neke konkretnije zaključke u vezi s time.

Dobiveni rezultati, osim što ukazuju na trenutačno znanje osječkih studenata u pogledu osnovne arhivske terminologije, predstavljaju i određene smjernice za daljnja istraživanja arhivske pismenosti studenata. Takva bi se istraživanja mogla razvijati u više smjerova. S jedne strane, može se istraživati transverzalno po drugim fakultetima na istim ili sličnim studijima. S druge strane, povoljnija istraživanja za arhivske ustanove ogledala bi se u longitudinalnom provođenju anketnih istraživanja takvoga tipa, gdje bi mogao biti praćen razvoj znanja iz arhivistike među potencijalnim arhivskim djelatnicima, kao i osmišljavanje složenijega načina ispitivanja arhivske pismenosti među studentima, što bi podrazumijevalo ispitivanje određenih istraživačkih sposobnosti navedenih studenata u arhivima.

Prilozi

Tablica 13. "Što od navedenoga odgovara definiciji arhivskoga fonda?"

Br.	Tvrđnja	N	Postotak
1.	Ukupno gradivo koje se nalazi u nekom arhivu.	81	53,3%
2.	Cjelina gradiva nastala djelovanjem više različitih stvaratelja.	21	13,8%
3.	Manje jedinice gradiva unutar većih cjelina nastale djelovanjem nižih ustrojbenih jedinica nekoga.	9	5,9%
4.	Cjelina gradiva nastala djelovanjem jednoga stvaratelja.	19	12,5%
5.	Ne znam.	22	14,5%

Tablica 14. "Što od navedenoga odgovara definiciji arhivske zbirke?"

Br.	Tvrđnja	N	Postotak
1.	Cjelina gradiva združenoga u arhivu prema vrsti ili sadržaju.	117	77%
2.	Cjelina gradiva koje nije dospjelo u arhiv po službenoj dužnosti, nego otkupom ili donacijom.	1	0,7%
3.	Cjelina gradiva nastala kao ostavština privatnih osoba ili obitelji.	8	5,3%
4.	Cjeline gradiva koje se ne čuvaju trajno.	1	0,7%
5.	Ne znam.	25	16,4%

Tablica 15. "Koje obavijesno pomagalo pruža detaljnije informacije o sadržaju i strukturi pojedinoga arhivskoga fonda ili zbirke donoseći opis na razini predmeta ili pojedinoga dokumenta?"

Br.	Tvrdnja	N	Postotak
1.	Sumarni inventar.	21	13,8%
2.	Analitički inventar.	16	10,5%
3.	Arhivski popis.	29	19,1%
4.	Vodič kroz fondove i zbirke arhiva.	26	17,1%
5.	Ne znam.	60	39,5%

Tablica 16. "Struktura fondova i zbirki najčešće podrazumijeva podjelu na niže jedinice gradiva prema vrsti gradiva, poslova ili ustrojbenoj jedinici unutar tijela? Te jedinice nazivamo..."

Br.	Tvrdnja	N	Postotak
1.	Nizovima.	11	7,2%
2.	Skupinama.	26	17,1%
3.	Serijama.	43	28,3%
4.	Grupama.	5	3,3%
5.	Ne znam.	67	44,1%

Tablica 17. "Koji je naziv središnje i matične arhivske ustanove u Hrvatskoj?"

Br.	Tvrdnja	N	Postotak
1.	Hrvatski nacionalni arhiv.	20	13,2%
2.	Hrvatski povijesni arhiv.	2	1,3%
3.	Hrvatski državni arhiv.	110	72,4%
4.	Hrvatski centralni arhiv.	1	0,7%
5.	Ne znam.	19	12,5%

Tablica 18. "Što je signatura fonda ili zbirke?"

Br.	Tvrdnja	N	Postotak
1.	Potpis u inventaru arhivista koji je sređivao gradivo.	5	3,3%
2.	Oznaka koju dijele fondovi i zbirke koje sadrže gradivo iz istoga razdoblja.	9	5,9%
3.	Oznaka koju dijele fondovi i zbirke koje sadrže istovrsno gradivo.	9	5,9%
4.	Jedinstvena identifikacijska oznaka fonda ili zbirke.	101	66,4%
5.	Ne znam.	28	18,4%

Tablica 19. "Koja su temeljna arhivistička načela?"

Br.	Tvrdnja	N	Postotak
1.	Načela pertinencije i kompatibilnosti.	2	1,3%
2.	Načela autentičnosti i vjerodostojnosti.	38	25%
3.	Načelo dostupnosti i pretraživosti.	13	8,6%
4.	Načelo provenijencije i prvobitnoga reda.	43	28,3%
5.	Ne znam.	56	36,8%

Tablica 20. "Jedinica kojom iskazujemo količinu arhivskoga gradiva glasi..."

Br.	Tvrdnja	N	Postotak
1.	Arhivski metar.	31	20,4%
2.	Kubni metar.	6	3,9%
3.	Dužni metar.	41	27%
4.	Spremišni metar.	6	3,9%
5.	Ne znam.	68	44,7%

Tablica 21. "Međunarodni arhivski standard ISAD(G) odnosi se na..."

Br.	Tvrdnja	N	Postotak
1.	Korištenje arhivskoga gradiva.	4	2,6%
2.	Opis arhivskoga gradiva.	38	25%
3.	Intelektualnu zaštitu arhivskoga gradiva.	28	18,4%
4.	Fizičku zaštitu arhivskoga gradiva.	9	5,9%
5.	Ne znam.	73	48%

POPIS IZVORA

Literatura

Antulov, Zorica. "Visokoškolske knjižnice i informacijsko opismenjavanje studenata: zašto je ono danas toliko potrebno." *Knjižničarstvo* 23, br. 1 (2019): str. 25-44.

Aparac-Jelušić, Tatjana. "Sveučilišno obrazovanje informacijskih stručnjaka: izazovi i mogućnosti iskoraci." *Bosniaca* 24 (2019): str. 17-25.

Baines, Joana. "Establishing special collections literacy for undergraduate students: An investigation into benefits and barriers of access." *Archives and Records* 44 (2023): str. 8-35.

Bračanov, Antica, Vesna Golubović, Dunja Seiter-Šverko. "Istraživanje informacijske pismenosti studenata u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu." *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 57, br. 4 (2014): str. 45-64.

Brezni, Joana. "Informacijska pismenost studenata u visokoškolskoj knjižnici na primjeru Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu." Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, 2005.

Cuculić, Sandra, Jana Krišković Baždarić, Branka Pemper. "Postani SVKRI znalac – radionice informacijskog opismenjavanja studenata." *Bosniaca* 24 (2019): str. 124-128.

Cuculić, Sandra, Jana Krišković Baždarić, Branka Pemper. "Projekt BiblioLab Sveučilišne knjižnice Rijeka – Podružnice Kampus." *Bosniaca* 24 (2019): str. 107-111.

Enoch, Jessica, Pamela VanHaitisma. "Archival literacy: Reading the rhetoric of digital archives in the undergraduate classroom." *College Composition and Communication* 67, br. 2 (2015): str. 216-242.

Garić, Ana. "Doprinos arhiva odgoju i obrazovanju." Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, 2014.

Golenko, Dejana, Evgenija Arh. "Programi informacijskog opismenjavanja (teorijski okviri u području prava i medicine)." *Bosniaca* 25 (2020): str. 17-41.

Grgić, Jelica. "Percepcija studenata Filozofskog fakulteta u Osijeku o vlastitoj informacijskoj pismenosti." Diplomski rad, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, 2016.

Hasenay, Sanda, Ivana Šuvak-Pirić, Svjetlana Mokriš i Ines Horvat. "Informacijska pismenost korisnika fakultetske knjižnice." *Libellarium* 8, br. 2 (2015): 147-160.

Hofgräff, Darija. "Arhivska pedagogija kao poticaj zajedničkog rada arhiva i škola." *Život i škola* 62, br. 2 (2016): str. 279-285.

Jelaš, Danijel. "Arhiv za istraživače početnike." *Essehist* 4 (2012): str. 89-90.

Jelaš, Danijel. "Mogućnosti unapređenja suradnje arhiva i nastavnika povijesti u organizaciji izvanučioničke nastave." U *Zbornik radova sa stručnog skupa 4. kongres hrvatskih arhivista: Arhivi i politika*, ur. Silvija Babić, str. 241-258. Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, 2013.

Jokić, Andrea, Dragan Koljenik, Sanjica Faletar Tanacković, Boris Badurina. "Vještine informacijske i informatičke pismenosti studenata informacijskih znanosti u Osijeku: pilot-istraživanje." *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 59, br. 3-4 (2016): str. 65-66.

Kiš, Kristina, Bernardica Plaščak. "Kompetencije knjižnične i informacijske pismenosti od škole do fakulteta." *Knjižničarstvo* 24, br. 1-2 (2020): str. 113-135.

Lasić-Lazić, Jadranka, Sonja Špiranec, Mihaela Banek Zorica. "Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima – pronađeni u informacijskom opismenivanju." *Medijska istraživanja* 18, br. 1 (2012): str. 125-142.

Marić Tokić, Silvana, Sanja Ledić. "Istraživanje informacijske pismenosti u knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru." *Knjižničarstvo* 27, br. 1-2 (2023): str. 75-102.

Markulin, Helena, Jelka Petrak. "Informacijsko opismenjavanje studenata medicine kroz izborne predmete: praksa Središnje medicinske knjižnice Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu." *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 61, br. 2 (2018): str. 239-255.

Milošević, Vladimir. "Udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa kot uporabniki arhivov." *Moderna arhivistika* 5, br. 1 (2022): str. 40-60.

Morris, Sammie, Lawrence J. Mykytiuk, Sharon A. Weiner. "Archival literacy for history students: Identifying faculty expectations of archival research skills." *The American Archivist* 77, br. 2 (2014): str. 394-424.

Mudri, Ivan. "Informatička i informacijska pismenost studenata Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku." Diplomski rad, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, 2016.

"Opća teorija baštine." *Filozofski fakulteta Sveučilište u Zagrebu*. Pristupljeno 22. rujna 2023. <https://theta.ffzg.hr/ECTS/Predmet/Index/3890>.

"Osnove arhivistike i arhivsko istraživanje." *FFOS Info*. Pristupljeno 22. rujna 2023. <https://sokrat.ffos.hr/ff-info/kolegiji.php?action=show&id=2506>.

"Osnove informacijske tehnologije." *Filozofski fakulteta Sveučilište u Zagrebu*. Pristupljeno 22. rujna 2023. <https://theta.ffzg.hr/ECTS/Predmet/Index/3977>.

"Presidential Committee on Information Literacy: Final Report." *American Library Association*. Pristupljeno 13. kolovoza 2023. <https://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>.

Rašidović, Beba Ešrefa. "Informacijska pismenost i nove generacije studenata." U *Kontinuitet reforme visokog obrazovanja*, ur. Slavenka Vobornik i Fuada Muslić, str. 77-87. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, 2012.

Rašidović, Beba Ešrefa. "Kurikulum za predmet informacijska pismenost." *Bosniaca* 24 (2019): str. 39-47.

Stančić Hrvoje, Ana Garić. "Otvorenost hrvatskih arhiva prema odgojno-obrazovnom sustavu." U *Zbornik radova sa stručnog skupa 4. kongres hrvatskih arhivista: Arhivi i politika*, ur. Silvija Babić, str. 209-240. Zagreb: Hrvatsko arhivističko društvo, 2013.

Stančić, Hrvoje, Arian Rajh, Mario Jamić. "Impact of ICT on archival practice from the 2000s onwards and the necessary changes of archival science curricula." U *MIPRO 2017*, str. 812-817. Pristupljeno 8. rujna 2023. <https://ieeexplore.ieee.org/document/7973533>.

Šauperl, Alenka, Polona Vilar, Maja Žumer, Zdenka Semlič Rajh, Izet Šabotić, Selma Isić, Sead Selimović, Omer Zulić. "Arhivisti o uporabnikih arhiva." U *Tehnični in vsebinski problemi klasičnega in elektronskega arhiviranja: Materialno varstvo arhivskega gradiva*, str. 111-121. Maribor: Pokrajinski arhiv, 2015.

Škorić, Lea, Marijan Šember, Helena Markulin, Jelka Petrak. "Informacijska pismenost u nastavnom programu diplomskog studija Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu." *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 55, br. 3-4 (2012): str. 17-28.

The Association of College and Research Libraries. *Information Literacy Competency Standards for Higher Education*. Chicago: American Library Association, 2020. Pristupljeno 13. kolovoza 2023. <https://alair.ala.org/handle/11213/7668>.

"Uvod u arhivistiku." *FFOS Info*. Pristupljeno 22. rujna 2023. <https://sokrat.ffos.hr/ff-info/kolegiji.php?action=show&cid=2537>.

"Uvod u arhivsku teoriju i praksu." *Filozofski fakulteta Sveučilište u Zagrebu*. Pristupljeno 22. rujna 2023. <https://theta.ffzg.hr/ECTS/Predmet/Index/7084>.

Vuk, Ljerka. "Arhivska pedagogija kao dio procesa modernizacije arhivskih ustanova." *Arhivska praksa* 17 (2014): str. 337-352.

Weiner, Sharon A., Sammie Morris, Lawrence J. Mykytiuk. "Archival literacy competencies for undergraduate history majors." *The American Archivist* 78, br. 1 (2015): str. 154-180.

Summary

RESEARCH OF ARCHIVAL LITERACY AMONG THE STUDENTS OF HISTORY AND INFORMATION SCIENCES AT THE FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES IN OSIJEK

The knowledge of basic archival terminology is an integral part of what can be regarded as archival literacy, which implies general and specific informational knowledge and skills applicable to finding and using archival materials. The archival profession looks at archival literacy in the context of providing services to users for work in the archives. Recently, archival literacy has become more important, with the increase of the independent use of archival materials, especially through online archival content. Among other things, the issue of archival literacy is also related to the education of experts working in archives or with archival materials. Such experts are educated in studies in the social sciences and humanities, primarily in studies of History and Information Sciences. In this article, the authors present the results of research regarding the knowledge of basic archival terminology among students of history and information sciences at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Osijek, as an introduction to a future broader archival literacy research. Based on a theoretical approach to archival literacy research, and thus archival terminology, this research aimed to see how the major area of study and its level, attended courses with contents on archives and archival materials, as well as the individual experiences of respondents in archival research, can influence the results, that is, the knowledge of archival terminology. The data were collected in the second semester of 2022-2023 using a survey questionnaire and processed by methods of descriptive and inferential statistics. The results indicate the influence of individual factors, such as the major area of study, year of study, courses taken, on the accuracy of both simple and more complex questions on basic archival terminology.

Keywords: *questionnaire; archives; archival terminology; archival literacy; information literacy, students*